

Pranešimas spaudai

Baltarusijos Respublikos Prezidento rinkimai

2010 m. gruodžio 19 d.

Nepriklausomo rinkimų stebėjimo rezultatai

Gruodžio 19 dieną projekto „Rinkimų stebėjimas: teorija ir praktika“, kurį vykdo trys organizacijos-partnerės – „Belarus Watch“ (Lietuva), Europos humanitarinis universitetas (EHU, Lietuva) ir Baltarusijos žmogaus teisių namai (Lietuva) – dalyviai stebėjo Baltarusijos Respublikos Prezidento rinkimų procesą. Misijoje dalyvavo 94 žmonės, tarp kurių buvo EHU studentai ir Baltarusijos trečiojo sektoriaus atstovai. Stebėjimo organizavimas ir vykdymas įgyvendintas bendradarbiaujant su kampanija „Žmogaus teisių gynėjai už laisvus rinkimus“, taip pat su judėjimu „Už laisvę“. Projekto „Rinkimų stebėjimas: teorija ir praktika“ misijos dalyviai stebėjo balsavimo eigą rinkimų dieną ir kai kuriais atvejais priešrinkiminio balsavimo metu 31 Minsko miesto rinkimų apylinkių, taip pat 24 apylinkėse Gardine, Vitebske, Molodečne, Novogrudke, Polocke, Lydoje, Beriozovkoje ir Borisove.

Vertinant bendrai, būtina pažymėti, kad komisijų darbe rinkimų dieną stebėta tam tikra pažanga, tai yra palyginti draugiškas komisijų narių požiūris į stebėtojus. Daugeliu atveju rinkimų apylinkėse veikla buvo gerai organizuojama, ir visos urnos buvo įrengtos balsavimui skirtose apylinkių patalpose, kaip reikalauja įstatymas.

Nepaisant to, daugelis stebėtojų fiksavo trukdymo stebėti faktus; kliūtis stebėtojams kėlė rinkimų apylinkių komisijų nariai ir valdžiai lojalių pilietinių sąjungų stebėtojai. Taipogi, nepaisant to, kad visi misijos nariai buvo oficialiai įregistruoti kaip stebėtojai, dauguma neturėjo galimybių realizuoti savo teisių iki galo. Taigi net tais atvejais, kai komisijų nariai tiesiogiai netrukdė nepriklausomiems stebėtojams, buvo atsisakoma pateikti visapusę informaciją. Be to, stebėtojams buvo skiriama speciali vieta, iš kurios procedūrų stebėseną ne visuomet buvo įmanoma. Dažniausiai buvo draudžiama fotografuoti ir filmuoti. Reikia pastebėti, kad rinkimų komisijos paprastai traktavo BR Rinkimų kodekso reikalavimus tokiu būdu, kad apribotų nepriklausomų stebėtojų teisių taikymą.

Projekto dalyviams ir kitiems nepriklausomiems stebėtojams vykdant priešlaikinio balsavimo stebėjimą, buvo išskirti ir užfiksuoti keli pagrindiniai pažeidimai. Pirmiausia, buvo stebimas masinis vertimas balsuoti prieš laiką valstybinėse organizacijose ir institucijose, taip pat mokslo įstaigose ir kariniuose daliniuose.

Kai kuriose apylinkėse fiksuoti stebėtojų ir komisijos protokoluose registruotų duomenų apie priešlaikinio balsavimo dalyvių skaičių neatitikimai. Pažymėti atvejai, kai urnų nepažeidžiamumas nebuvo tinkamai užtikrintas komisijos darbo pertraukų metu ir naktį, taipogi kai rinkimų apylinkėse būdavo pašalinių asmenų (konkrečiai milicijos pareigūnų, vykdomųjų komitetų narių ir kitų). Vienoje iš

apylinkių stebėtojai atkreipė dėmesį į tai, kad į priešlaikiniam balsavimui skirtą urną galima nesankcionuotai įmesti biuletenius, nepažeidžiant spaudo.

Pačią balsavimo dieną misijos dalyviai stebėjo rinkimų apylinkių atidarymą, rinkimų komisijų darbą dienos metu, balsavimo rinkėjų gyvenamosiose vietose eigą, taip pat balsų skaičiavimo procedūrą ir rinkimų rezultatų paskelbimą. Kiekviename iš šių etapų buvo užfiksuota daugybė pažeidimų:

- komisijos narių vykdomas stebėtojų darbo apribojimas ir atsisakymas pateikti informaciją apie bendrą rinkėjų apylinkėse skaičių ir piliečių, esančių pareiškusiųjų pageidavimą balsuoti pagal gyvenamąją vietą sąrašuose, skaičių;
- draudimas fotografuoti, filmuoti ar fiksuoti informaciją apie balsavimo eigą bet kokiais būdais;
- biuletenių, kuriuos išdavė komisijos nariai, ir piliečių, pareiškusių balsuoti pagal gyvenamąją vietą, skaičiaus neatitikimas;
- agitacinės medžiagos buvimas balsavimo kabinose. Konkrečiai, instrukcijos, kaip užpildyti biuletenius su užpildyta „už“ grafa prieš vieno iš kandidatų pavardę.

Pats problemiščiausias balsavimo procedūros etapas buvo balsų skaičiavimas, vykęs su pažeidimais beveik visose apylinkėse, kuriose misija vykdė stebėjimą. Nepaisant Baltarusijos Respublikos Centrinės rinkimų komisijos paaiškinimų ir aktų dėl balsų skaičiavimo procedūros, stebėtojai neturėjo galimybės matyti biuletenių turinio. Daugumoje apylinkių išliko skaičiavimo schema, kuri neleidžia pateikti tarpinių rezultatų, ir pagal kurią skaičiavimą vykdo visi komisijos nariai kartu ir tylomis po to perduoda duomenis komisijos sekretoriui. Daugelyje apylinkių balsai nebuvo skaičiuojami atskirai ir nebuvo skelbiamas balsų atskirose urnose ir už atskirus kandidatus skaičius.

Būta dažnų atvejų, kai pažeisti įstatymai sudarant protokolus: nebuvo įmanoma įrodyti duomenų, įrašytų protokole, ir suskaičiuoto balsų rezultato atitikimo (skaičiai buvo komisijos narių „išpūsti“ lygiuojantis į bendruosius duomenis, taigi komisijoms prireikė daugiau laiko sudaryti protokolus, nei suskaičiuoti pačius rezultatus).

Be to, komisijos dažnai baigdavo darbą nesuteikdamos stebėtojams galimybės ir laiko apskūsti priimtų sprendimų.

Tokiu būdu, nepaisant pagrindinės balsavimo dienos organizavimo ir vykdymo pagerėjimo, projekto „Rinkimų stebėjimas: teorija ir praktika“ dalyviai užfiksavo daugybę procedūrinių pažeidimų skaičiuojant balsus rinkimų apylinkėse, taip pat aspektuose, susijusiuose su stebėtojų įgaliojimais. Visa tai verčia abejoti dėl gautų rinkimų rezultatų.

Kontaktinis asmuo: Anastasiya Matčenko +370 671 33 879, anastasiya.matchenko@gmail.com